

MEARKKAŠAHTTI DÁVVIR

1

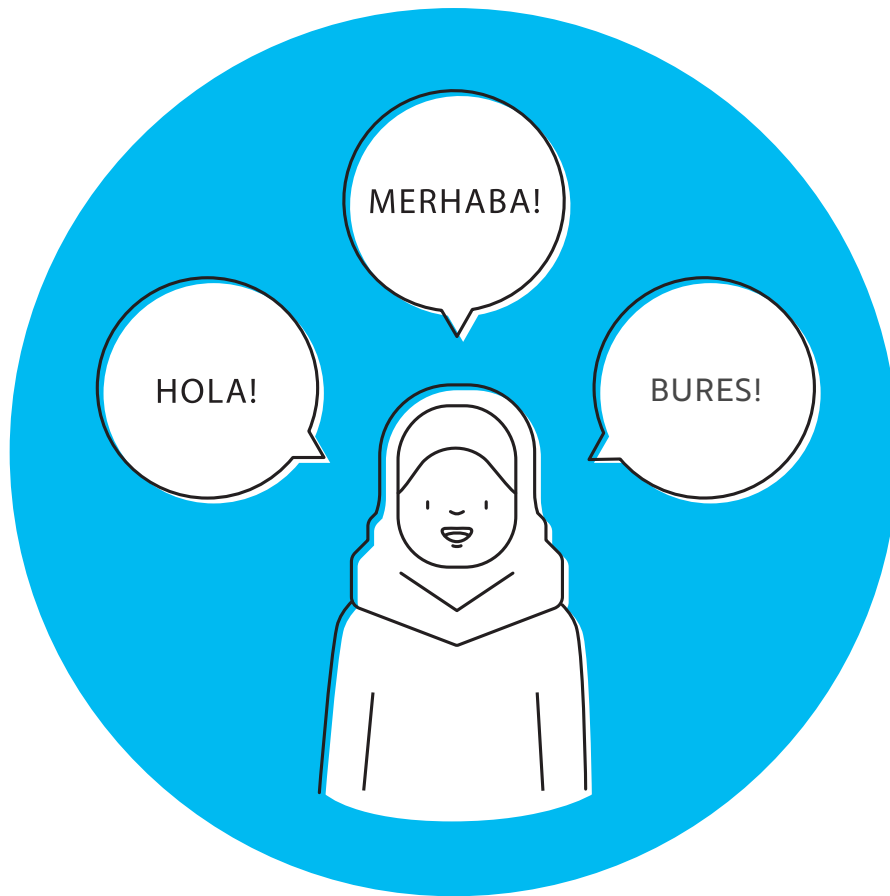
Lágidehket oahppiiguin dakkár beavvi dahje vahku, man áigge sii ožžot buktit skuvlii man nu dávvira, mii lea sidjiide mearkkašahtti dahje dávviris váldon gova. Sáhttibehtet dasto árvádallat geasa iešguđet dávvir gullá. Juohkehaš muitala iežas dávvira birra ja manin dat lea sutnje dehálaš. Sáhttibehtet maid govvet "fábmogovaid" ovttas dávviriiguin.

OAHPAHALLET JUOHKE MÁNUS DIIMMU ÁLGGAHANDEARVVAHUSA MANNU OĐĐA GILLII

2

Lohkanbaji loahpas buohkat leat oahppan dearvvaht logi iešguđet gillii.

RÁHKADEHKET SKUVLLA GALBBAID IEŠGUĐET GILLII

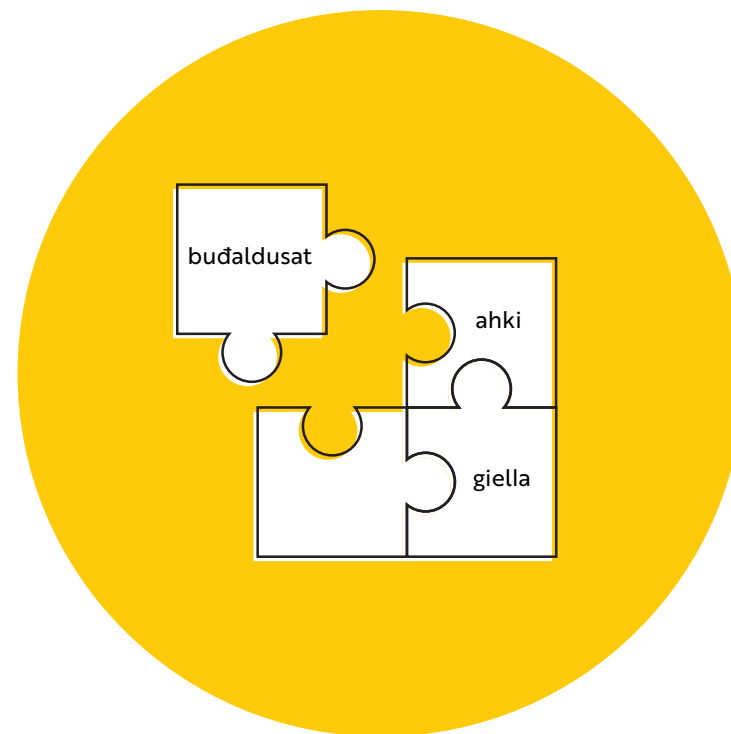
3

IDENTITEHTABIHTTÁSPEALLU

4

Ráhkadehket identitehtabihttáspealu.
Smihttet mii dahká juohkehačča
individuálan.

DIVED

buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

DIVED

buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

FEASTTAT

5

Bargobihtta láide fáddái ja dasa, maid oahppit juo dihtet dan birra. Bargobihtta sáhtta maid geavahuvvot, go oahpahallon fáddá geardduhuvvo.

Fáttá birra ráhkaduvvojit gažaldagat oahppiid lohkomeari mielde. Oahppiide juhkkojit gažaldatláhpot ja dan manjá čuojahuvvo musihkka. Oahppit joreštit luohkkálanjas musihka čuojadettiin, ja go musihkka jaskkodahtto, oahppit ohcalit alceset pára. Oahppit jerret vuoruid mielde gažaldaga nubbi nuppis, ja juohke pára smiehtta vástádusa dan gažaldakii ovttas. Loahpas oahppit sáhttet iežage hutkat gažaldagaid nuppiidasaset.

DIVED

buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuuriin • dyk i diversitet

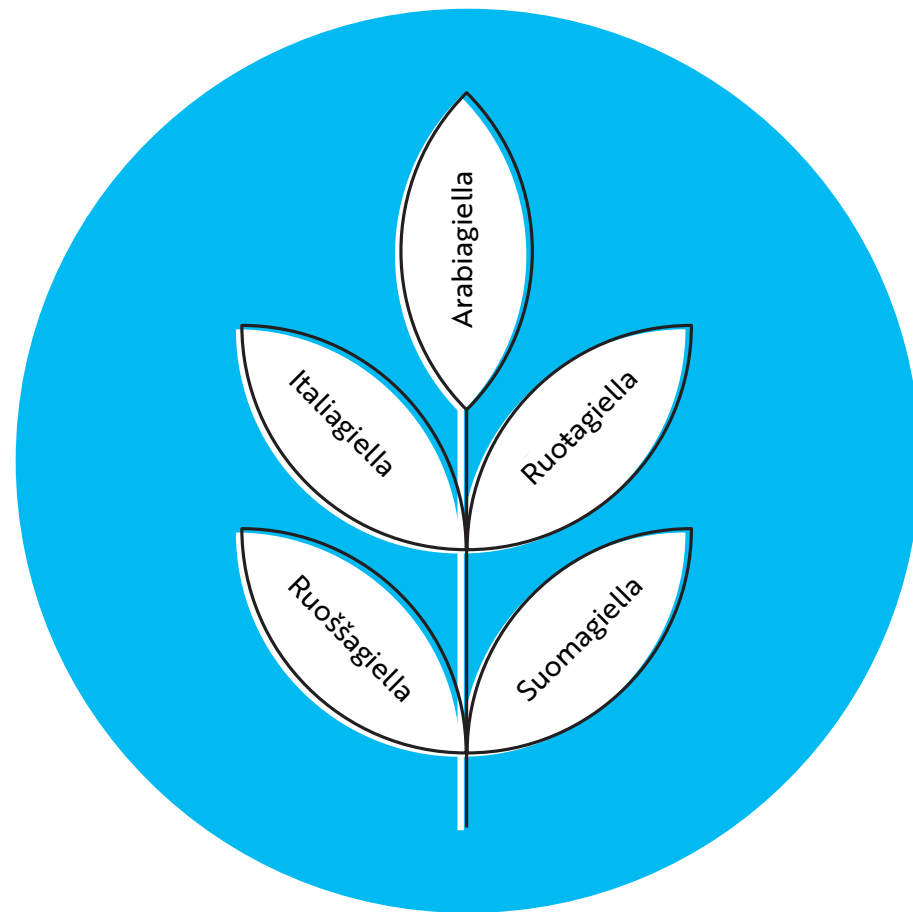

KuTiMat

MAID GIELAID LUOHKÁS HÁLLET?

6

Ráhkadehket joavkku gielaide birra plakáhta, man hámi oahppit ožžot ieža válljet. Plakáhtta sáhtta šaddat ovdamearkka dihte giellagáhttan, giellamearran, giellamuorran dahje giellaalbmín. Hengejehket plakáhta oidnosii.

DIVED

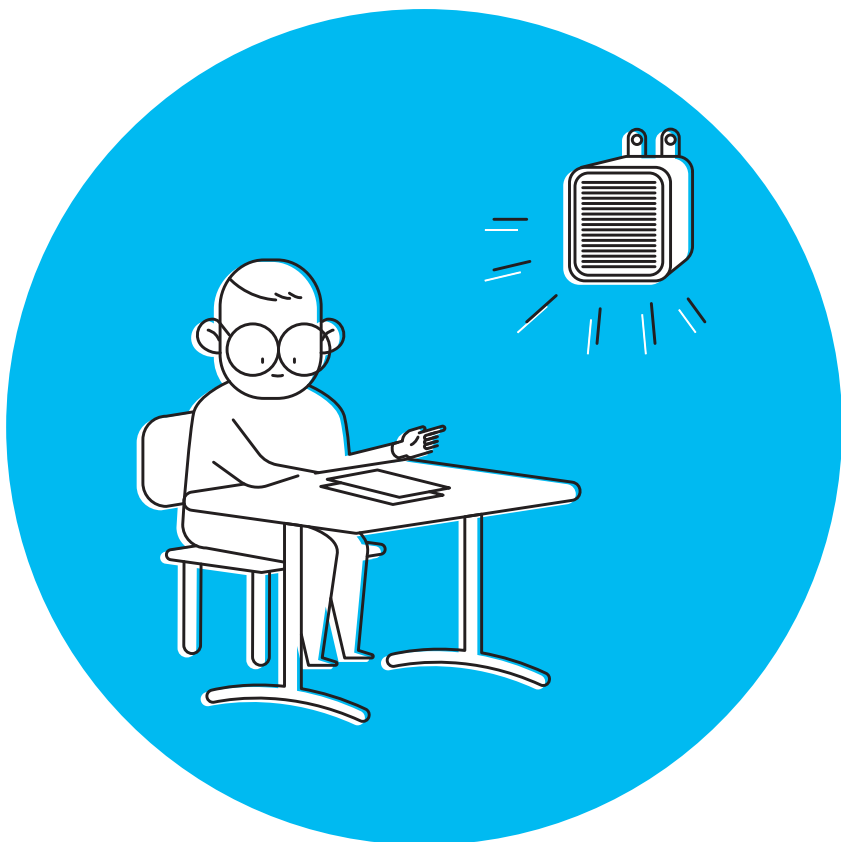
buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuuriin • dyk i diversitet

KuTiMat

Euroh palaš gielaid beaivi ávvudivvo 26.9.

7

Dollet vahku áigge ovttas oahppiiguin ja bargoveagain dieđáhusaid iešguđet gillii. Smiehtadehket joavkkuineattet iešguđet dieđáhusa áigge, ahte mii gielaid lea jearaldagas. Áddiigo gii nu mii dieđáhusa áigge hállui? Dieđáhusat sáhttet mitalit áibbas dábálaš, skuvlla árgabeivviide laktáseaddji áššiid birra.

GALLE GIELA DIN SKUVLLAS HÁLLET?

8

Lasihehket skuvlla ruoktosiidduide dahje man nu eará dieđihankánalii dieđu dan birra, man mánga giela skuvllas hállet. Diehtu sáhttá ovdanbuktojuvvot teavsttain, govain, videoin dahje mannu lijkka bokte.

VIISSES CEALKKA

9

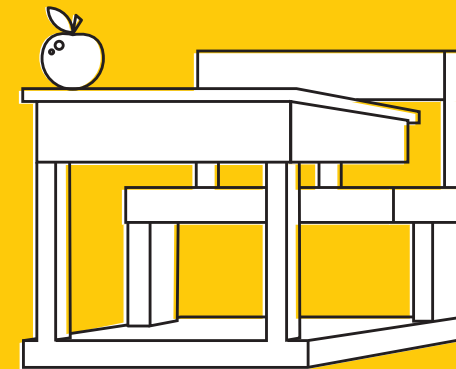
Válljehek man beare oahppoávnasgirjjiis, diehtogirjjiis dahje neahtas cealkaga, mii laktása man nu oahppoávdnasii. Ságastallet cealkaga sisdoalu ja giela birra 15-20 minuhta. Ságastallan sáhtta álggahuvvot gažaldagain: Maid oainnát cealkagis?

*Vuoražasas, mii borrá veháš vaikko maid,
lea buoret ceavzinvuordda dálvvi badjel
go máŋgga eará báikelottis.*

SKUVLLA STUOLUT

10

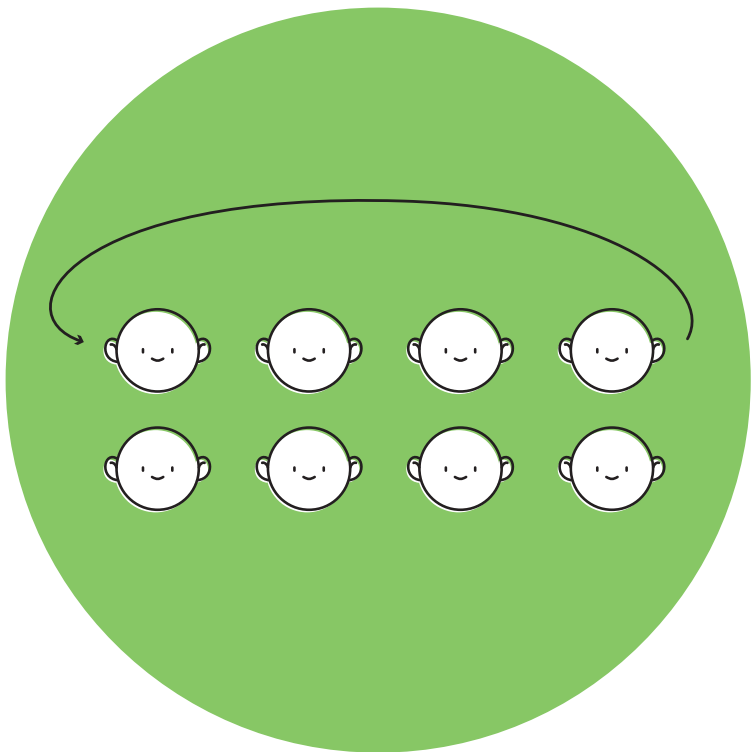
Dutket skuvlla stuoluid. Makkár stuolut iešguđet lanjain ja olbmui leat anus? Gos gávdnojit eanemus stuolut? Gos eai leat stuolut algage? Man stuorra ja man lágan stuolut iešguđege olbmoss leat anus? Čielggadehket maiddá makkár stuolut skuvllain ledje dolin ja makkár stuolut olgoriikkaid skuvllain leat anus. Nabai makkár stuolut boahttevuođa skuvllain gávdnojit?

RÁÐAT, MAT SÁGASTALLET NJUNNÁLAGAID

11

Ráhkadehket guokte ráða nu ahte juohkehaš šaddá njunnálagaid geainna nu. Álggahehket friddja ságastallama, man stiilla oažžubehtet válljet ieža. Sáhttibehtet ovdamearkka dihte ságastallat dan birra, maid lehket oahppan odne. Ovtta pára ságastallan joatkašuvvá dassái go oahpaheaddji addá mearkka, man maŋŋá párat lotnašuvvet. Nubbi ráđđa bissu ovtta sajis, ja nubbi johtá ovdos guvlui. Oahppi, guhte joavdá ráða geahčái, sirdašuvvá čuovvovaš vuorus fas ráða álgui.

Ruottelašvuoda beaivi ávvuduvvo 6.11.

12

Guldalehket joavkkus Modersmålet sâng ja joreštehket skuvllas ja dan birra. Gávdnabehtetgo ruotagiela?

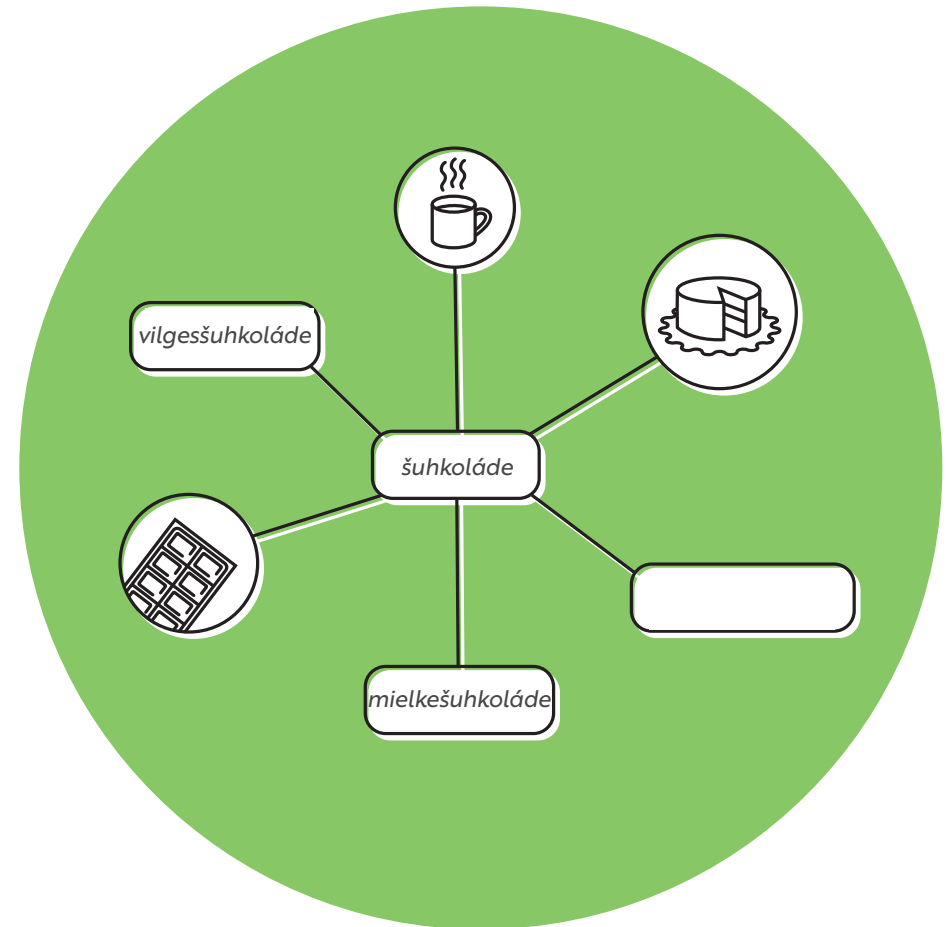
SUOPMANIID JA GIELAID GOVVABEAIVEGIRJI

Ráhkadehket joavkkus govvabeaivegirjji beaivvi áigge geavahuvvon gielaid ja suopmaniid birra. Govat sáhttet ovdanbuktit iešguđetlágan gielageavahanbottaid, ovdamearkka dihte sáddagiid sáddema. Govvabeaivegirjái lasihuvvo gova lassin álo mitalus dan birra, makkár gielageavahanbottas lea jearaldat. Čohkkejehket govaid luohká oktasaš govvabeaivegirjái digitála vuodu ala.

DOABAKÁRTA

Hárjehallet oahppiiguin doabakárta ráhkadeami. Oahppit ožžot mearridit man fáddá birra sii dan ráhkadit. Hárjehallamii motivere dat, go oahppit besset ieža válljet dan fáddá. Sáhttibehtet hervet doabakárta govaiguin.

KULTUVRRA JIEKŇAVÁRRI

15

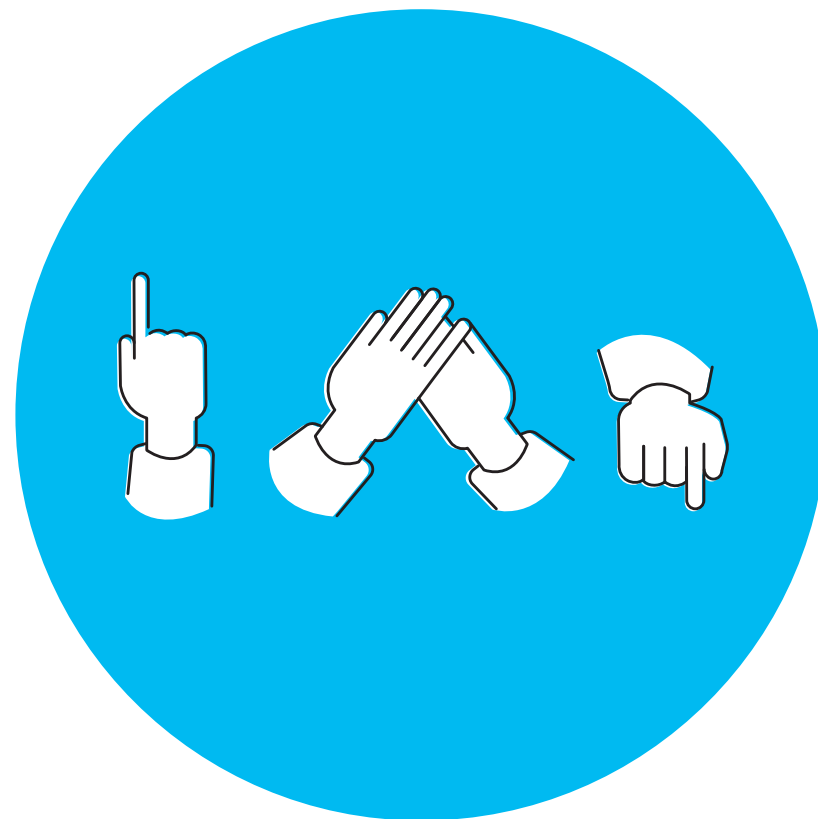
Ságastallet joavkkus kultuvrraid birra. Geavahehket veahkin jieknávárregova. Makkár áššit leat oidnosis kultuvrrain? Go lehket čállán daid báhpára ala, suokkardallet kultuvrra oaidnemeahttumis áššiid birra, mat laktásit kultuvrra oidnosis leahkki osiide. Kultuvrra oaidnemeahttumis osiide gullet ovdamearkka dihte árvvut, doahpagat ja jáhkut.

HÁRJEHALLET JOAVKKUS SEAVVAGIID

16

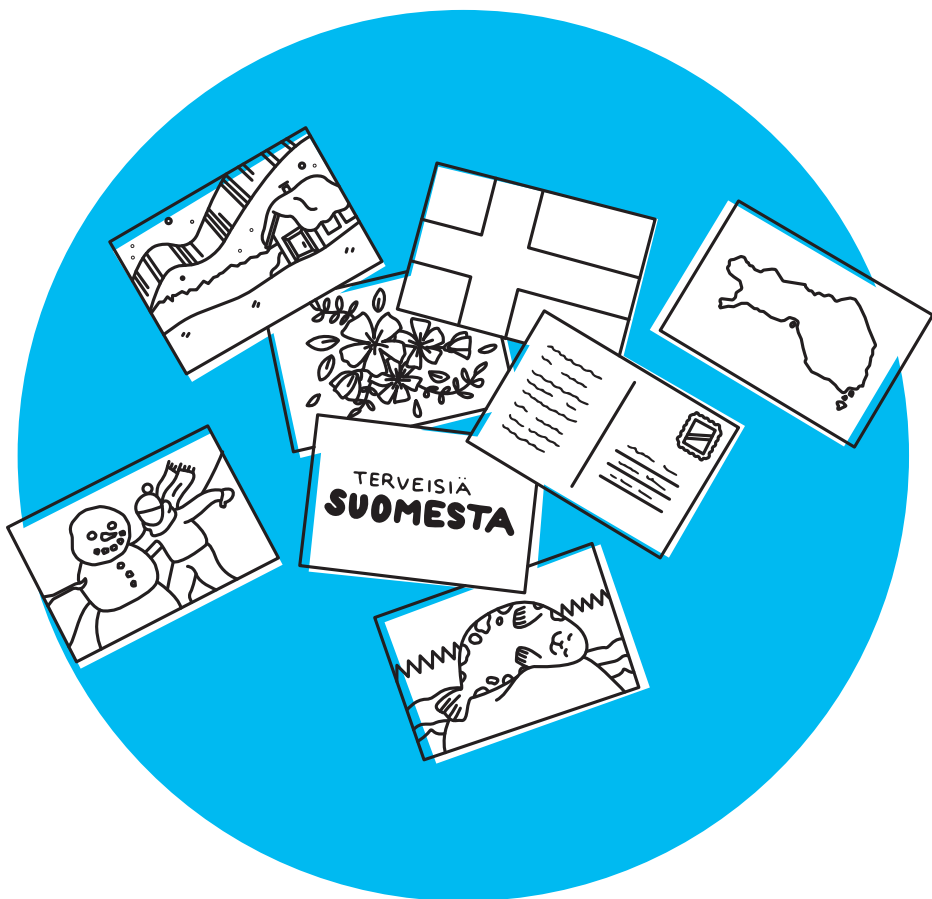
Sáhttibehtet ohcat neahtas seavagiela álgooahtpu materiálaid.

Árvidehketgo maid seava dárkkuha?

SÁDDEJEHKET POASTAKOARTTAID OLGORIIKKAIDE

www.postcrossing.com

DIVED

buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

PROŠEAKTA, MII RASTTILDA RÁJÁID

Ordnejehket joavkkuineattet oahppoávnnsarájaid rasttildeaddji proševtta. Sáhttibehtet ovdamearka dihte ráhkadit mánggagielat ja -kultuvrrat borramušrávagirjji, filmma, mii muitala mánggagielat skuvlla dahje luohká birra, dahje mánggagielat bihtá. Bihttái sáhttibehtet vel lasihit koreografiija.

DIVED

buokkal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

Sátneráju oahppama málle lea ávkkálaš iešguđege oahppoávdnasis. Oahppit devdet ovttas málle elektrovnnalaš vuodu ala dahje gihppagii. Sii ohcet válljejuvvon fáddá birra alcceseaset ođđa sániid ja ohcet daidda definišuvnna, synonyma, ráhkadit cealkaga, masa sátni heive ja ohcet dahje sárgot gova, mii laktása ođđa sátnái. Oahppit sáhttet oažžut iešguđet barggu dán joavkobarggus. Oahppit sáhttet juhkkuojuvvot maid giellaohccijoavkkuide, maid bargun lea beaivválaččat lasihit mállii 2-5 ođđa sáni. Loahppavahkus sáhttibehtet lágidit ođđa sániid birra sátnearvdallama.

Smihttet oahppiiguin makkár oktasašvuodát – universálavuodát – iešguđetlágan kultuvrrain gávdnojit. Suokkardallet dan maŋŋá gávdnojitgo dáid oktasašvuodain lihkká kultuvrraidgaskasaš erohusat.

Dearvvaheapmi lea ovdamearkka dihte universála vierru, muhto iešguđege kultuvrras leat iežas dearvvahanvierut. Olbmuidgaskasaš dearvvahanvierut sáhttet spiehkcasit nubbi nuppis maid kultuvrraid siskkabealde.

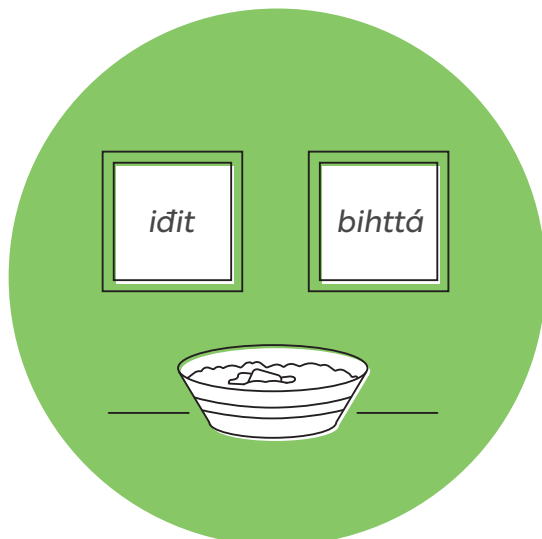
OHCAL ALCCET PÁRA

21

Ohcal alccet pára -bargobihtás galgá oahppi ohcat alcces pára, geas gávdno oahppi iežas láhppui heivolaš párra. Dát bargobihtá sáhttá geavahuvvot sihke giela ja sisdoalu oahpahallamis.

Ovdamearka:

1. Ráhkát gažaldat- ja vástádusláhpuid dan fáddá birra, mii diimmus giedahallo.
2. Bealli luohkkálaččain oažžu gažaldatláhpuid ja nubbi bealli ges vástádusláhpuid.
3. Oahppit johttájit luohkkálanjas ja ságastallagohtet nuppiideasetguin, dassái go juohkehaš lea gávdnan iežas láhppui heivolaš pára.
4. Go oahppit leat gávdnan páraid, sii čállet fáddá birra ođđa gažaldaga.
5. Oahppit lohket láhpuid ja ođđa gažaldaga nuppiide.
6. Láhpot sáhttet maid sehkkejuvvot ja juhkkjuvvot ođđasit, ja speallu álgá álggus.

DIVED

buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

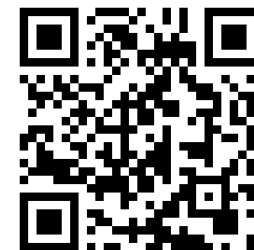

KuTiMat

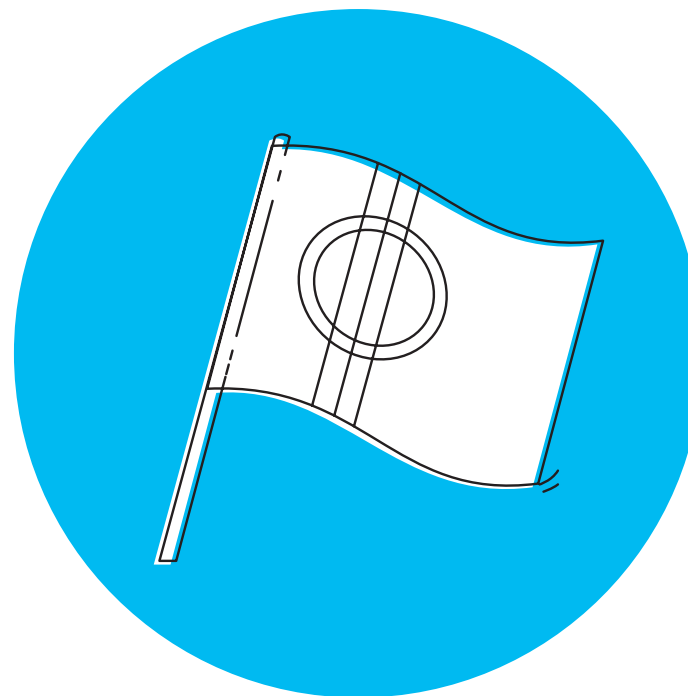
SÁMI ÁLBMOTBEAIVI ÁVVUDUVVO 6.2.

22

sanosesaameksi.yle.fi

Ávvudehket Sámi álbmotbeaivi joavkkuneattet ja hárrjehallet sámegiela.

Máhtátgo ivdnet sámi leavgga? Dihtetgo ahte Sámi leavgga rukses beallegierdu govvida beaivváža ja alit beallegierduges mánu?

DIVED

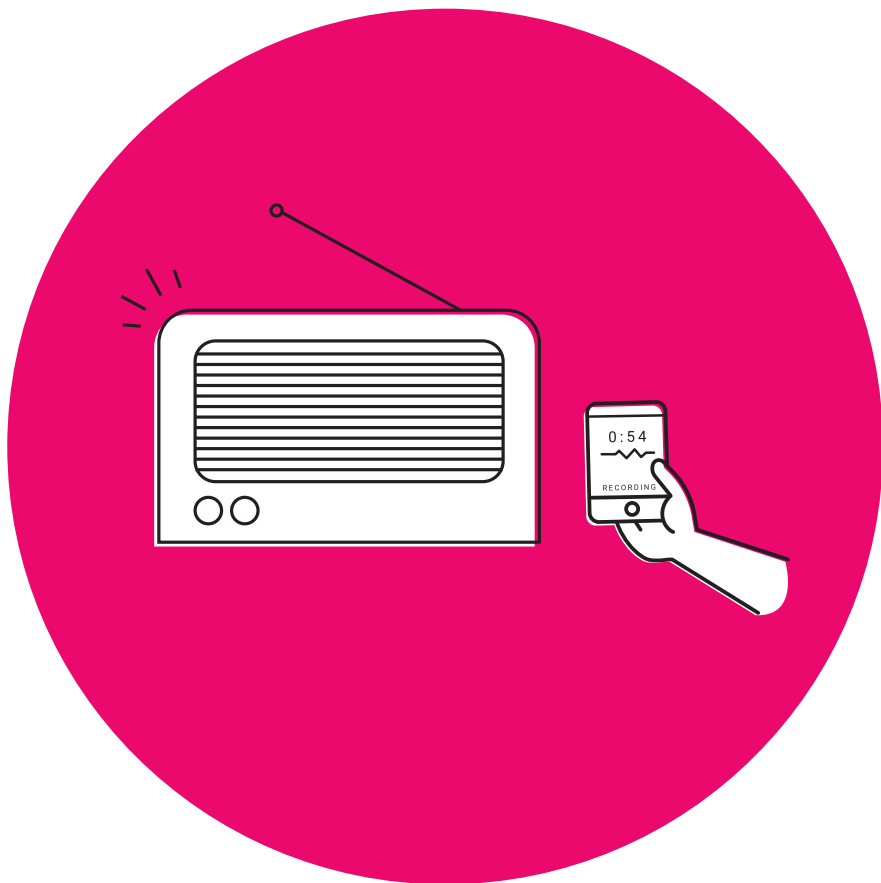
buokcal gillii ja kultuvrii • sukella kieleen ja kulttuurin • dyk i diversitet

KuTiMat

MAID GIELAID GÁVNNAT RUOVTTUS?

Gávnnatgo ruovttus badjel logi iešguđet giela? Govvehket duodaštussan gova dahje báddejhket gielaide maid gávdnabehtet.

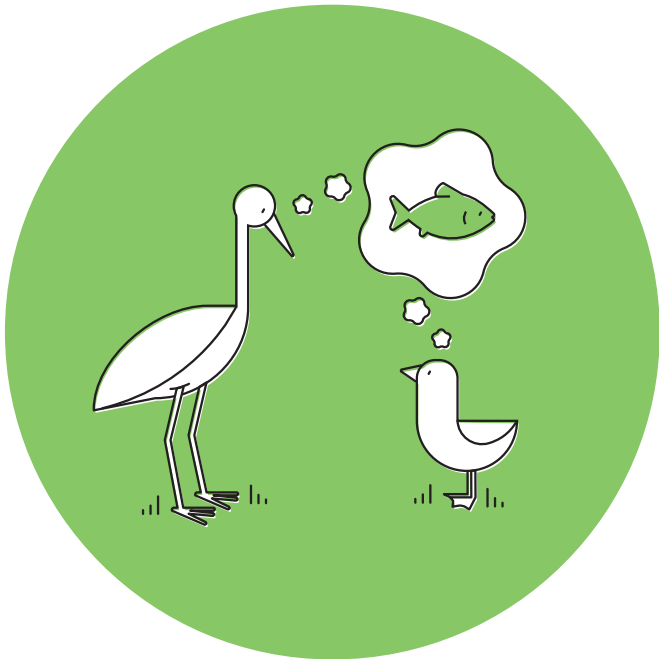
KALEVALA JA SUOPMELAŠ KULTUVRRA BEAIVI ÁVVUDUVVO 28.2.

Ráhkadehket joavkkuneattet kulturkássa, ja čohkkejhket dan sisa dávviriid, mat laktásit suopmelaš kultuvrii. Ságastallet manin aiddo dát biergasat válljejuvvojedje kulturkássa sisa. Mo dat laktásit suopmelaš kultuvrii? Sáhttibehtet lágidit kulturkássa dávviriiguin čájáhusa dahje ráhkadit "kulturtoargga", man olles skuvla sáhtá bohtit geahčat.

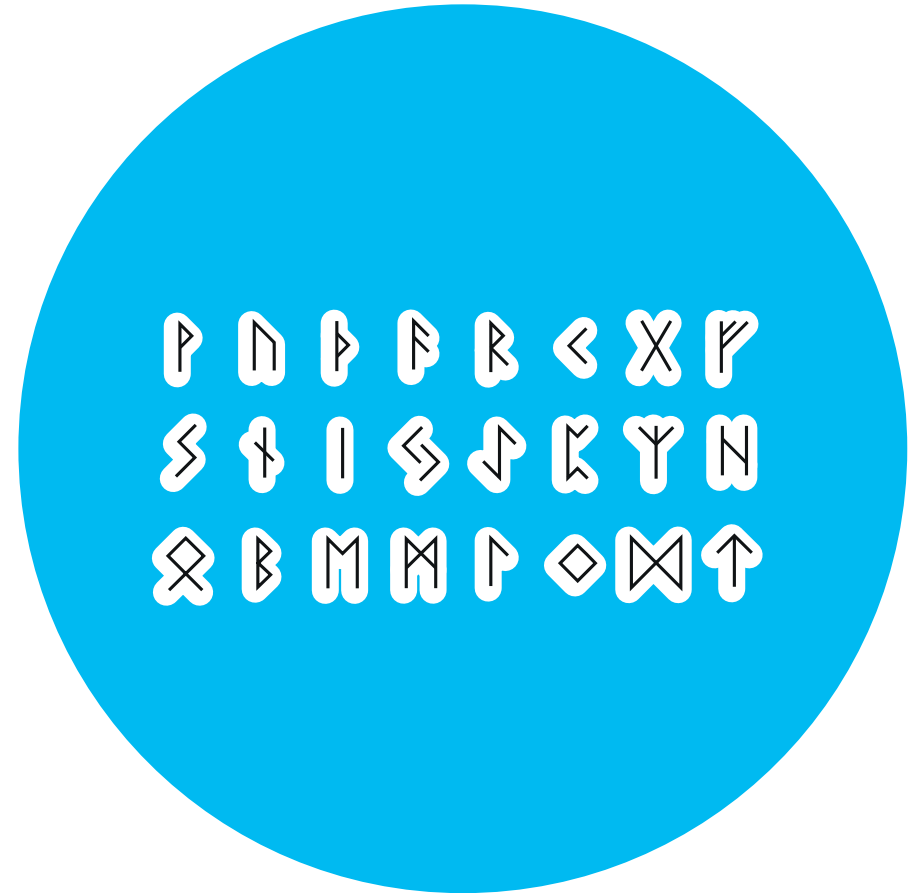
ÁŠŠIID VEARDÁDALLAN – VENN-DIAGRÁMMA

Diagrámma sáhtta geavahuvvot guovtte ášši veardádallamii, ovdamearkka dihte stuorragávppoga ja eanguovllu, máidnasa guovtte figuvrra, guovtte giela dahje bárbmolottiid ja báikelottiid veardádallamii. Diagrámmain gávnnaht áššiid erohusaid ja seammaláganvuodaid. Diagrámmain sáhttibehtet maid ráhkadit plakáhta luohkkálanja seidnái.

HÁLATGO SPÁBBAČIEKČANGIELA DAHJE RUBY?

Muitalehket iešguđetlágan gielaide birra, maid áššedovdit gávdnojit din joavkkus.

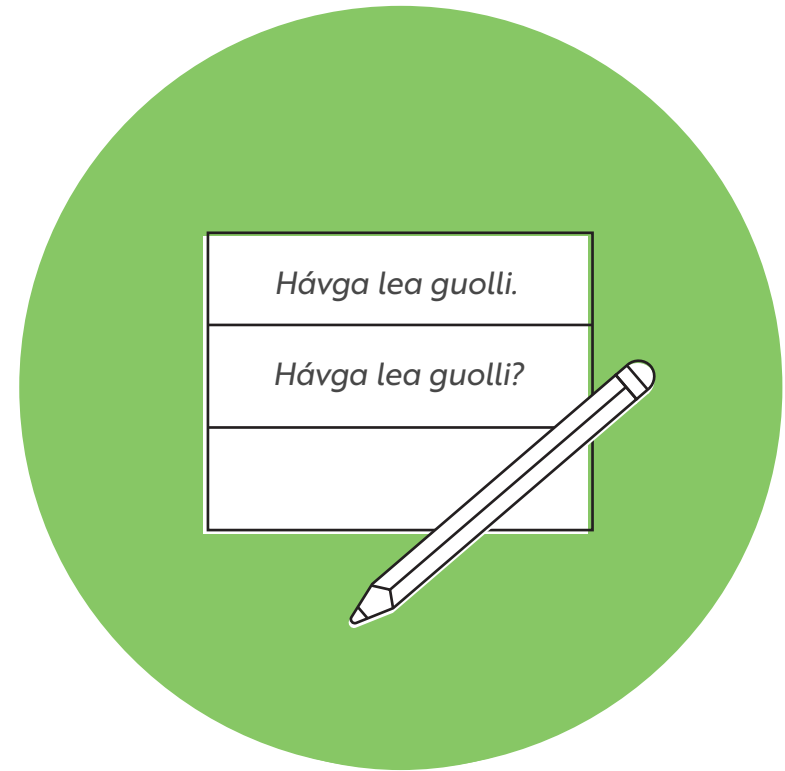
DIHTETGO Ahte Dus Leat Mánŋa Ovdavuoigatvuođa?

Ráhkadehket ovttas bargobihtá, mii guoská válldi ja ovdavuoigatvuođaid. Oahpaheaddji stelle luohká ovdii ruskalihti ja addá oahppiide báhpáris ráhkaduvvon spáppa. Dárkkuhus lea ahte juohkehaš viggá deaivat ruskalihtái iežas beavddi duoge. Luohká ovdaravdda oahppit deivet ruskalihtái sihkkarabbot go sii, geat čohkkájit maŋŋeravddas. Maŋŋeravddasge bábir sáhtá deaivat ruskalihtái, muhto dat gáibida eanet dárkilvuođa. Dát stoagus láidesta ságastallamii válldi ja ovdavuoigatvuođaid birra.

PERIODA ÁLGGUS JA LOAHPAS

Tabealla sáhtá geavahuvvot veahkkin, go álgit giedahallat ođđa fáddá. Fáddáide, mat giedahallojuvvojedje njálmmálaččat feasttain (koarta nr 5), sáhttit vel čiekŋut dáinna girjjálaš bargguin. Tabellii lea álki máhccat maŋŋelis, go dihto fáddá, mii giedahallui ovdalis, giedahallo ođđasit.

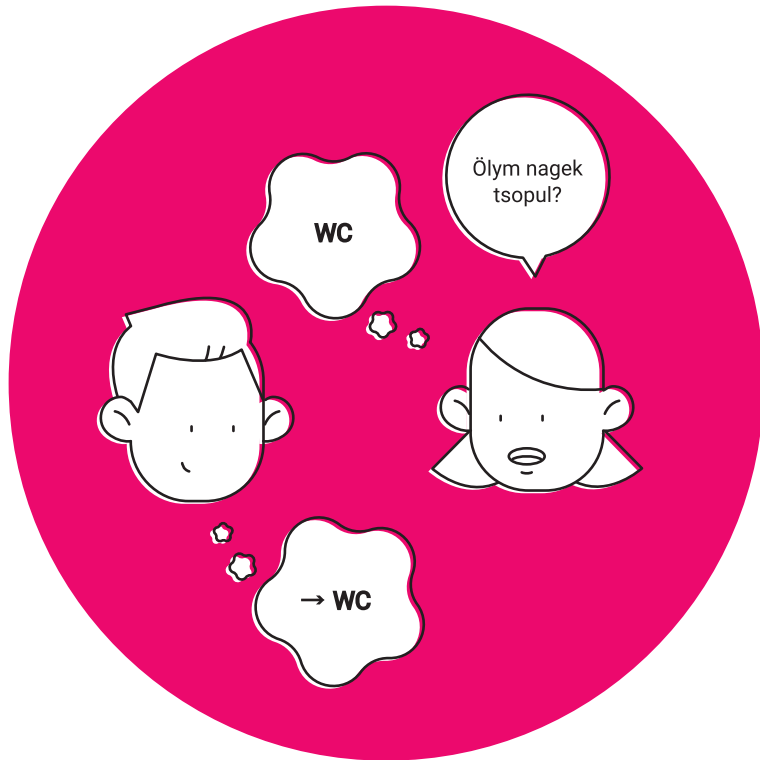

Hávga lea guolli.

Hávga lea guolli?

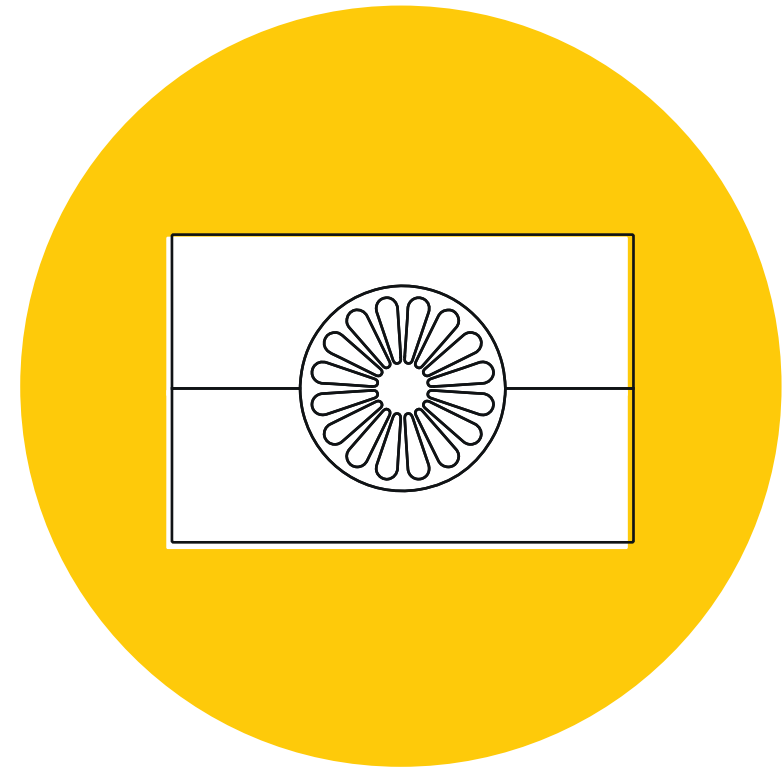
ODĐA GIELLA

Juohkket luohká oahppiid unnit joavkkuide. Joavkkut hutket juohkehaš iežas giela, mii ii leat oktage albma, juo hállojuvvon giella. Joavkkut govvejit bottaid, main dát gielat geavahuvvojit. Video sáhtá ovdanbuktit ovdamearkka dihte dan, go oahppi jearrá nuppis gos hivsset gávdno, masa nubbi dasto vástida, ja addá rávvagiid. Loahpas luohkká geahččá videoid ovtta, ja oahppit suokkardallet mii guđege videos dáhpáhuvvá. Mas sáhtá diehtit mii guđege videos dáhpáhuvvá, vaikko giela ii ipmir?

ROMÁNAID ÁLBMOTBEAIVI ÁVVUDUVVO 8.4.

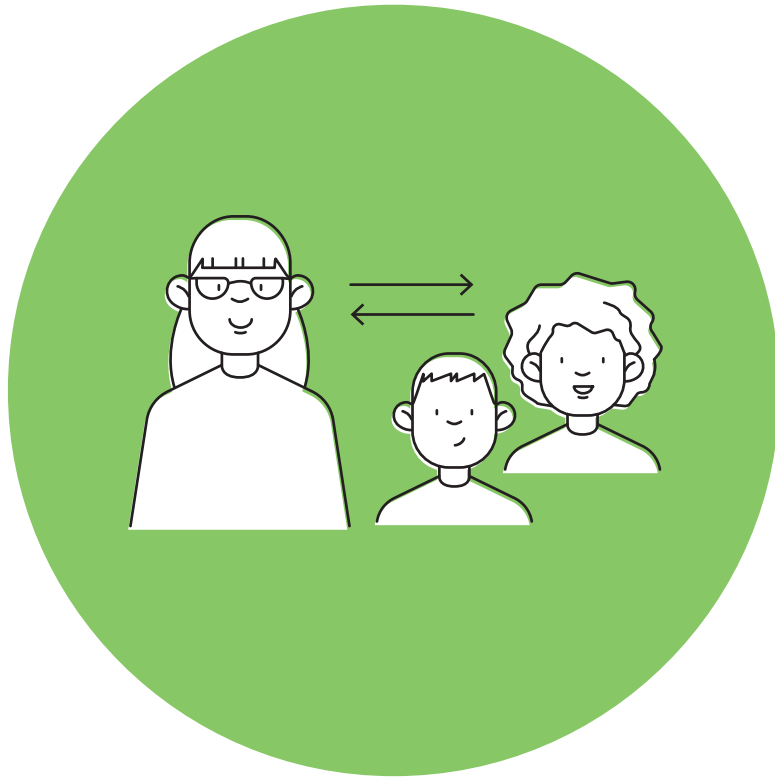
Oahpásmuvvet joavkkuineattet románakultuvrii ovdamearkka dihte ráppa, animašuvnnaid dahje giela bokte.

Dihtetgo ahte románaid leavvga alit ivdni gowvda almmi ja vuoiŋŋalaš árvvuid, ja ruoná ivdniges eatnama ja eatnanlaš árvvuid?

VUOSTEVUOROT OAHPAHEAPMI

Válljehek kapihttala man studerejekket. Oahpaheaddji bargun lea čájehit mo kapihttal oahpahuvo earáide. Kapihttalis lea dárkkuhus gávdnat guovddášášiid, sihke ráhkadit gažaldagaid ja čoahkkáigeasu. Čuovvovaš kapihttalat juhkkovuvvojit joavkkuide, vai sii besset oahpahit daid earáide. Álggus oahpaheaddji ja joavkkut vurohallet kapihttaliid oahpaheamis, muhto manná oahpaheaddji oahpaha dušše vuosttaš kapihttala ja joavkkut loahpaid.

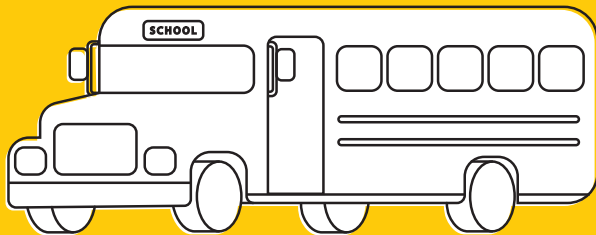
GEHČČET SEAVAGIELAT OĐĐASIID

Maid oahppabehtet seavagiela birra, go geahččabehtet seavagielat ođđasiid?

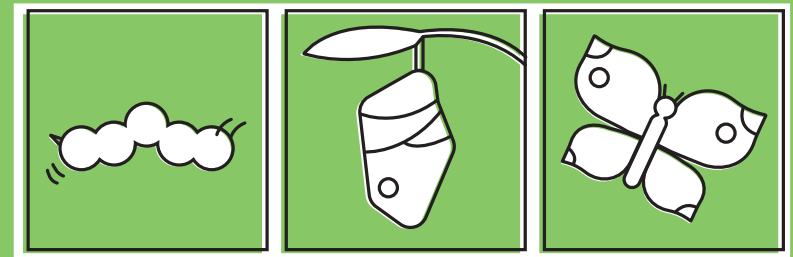
SKUVLLAID KULTUVRRAT

Riikkaid skuvllain leat iešguđetlágan kultuvrralaš doaimanvuogit. Čielggadehket mo iešguđege riikka skuvllat doibmet, ja ságastallet daid iešvuodaid birra. Ovdamearkka dihte: Leatgo skuvllain gaskadiimmut? Goas sii dollet luomuid? Man guhkes skuvlabeaivvit sis leat? Leago skuvlalaččain anus skuvlabivttas? Geavahitgo skuvllaid siste olgogápmagiid? Mo oahpaheaddjiide hállet? Man ollu oahpaheaddjit addet leavssuid? Sáhttibehtet lágidit ovttá skuvlabeaivvi mannu eará riikka skuvlla kultuvrralaš doaimanvuogiid mielde.

RÁIDOGOVVA

Ráhkadehket ráidogova dan kapihttala birra, man lehket lohkan.

GIELLA- JA KULTURPIZZA

Suokkardallet joavkkus makkár digitála bargobihtá háliidivččiidet ovttas ráhkadit, mii laktása gillii, kultuvrii dahje guktuide.

Digiáppat, -prográmmat dahje vuodut sáhttet ovtastuvvot nugo ieža háliidehket, ja bargobihtás sáhttá geavahuvvot govva, jietna, video ja teaksta.

